

NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG CÔNG TÁC GIÁO DỤC QUỐC PHÒNG VÀ AN NINH CHO SINH VIÊN TRƯỜNG ĐẠI HỌC ĐIỆN LỰC TRONG TÌNH HÌNH MỚI

BÙI MINH TUYẾN

Trung tâm Giáo dục thể chất - Quốc phòng an ninh,
Trường Đại học Điện lực

Nhận bài ngày 05/5/2026. Sửa chữa xong 10/6/2026. Duyệt đăng 19/6/2026.

Abstract

National Defense and Security Education (NDSE) at universities plays a key role in shaping the sense of national defense responsibility among the younger generation. For students of Electric Power University (EPU) – who will manage the nation's vital energy infrastructure – this task is of even greater strategic significance. Based on survey data from 500 students, this paper assesses the current state of NDSE teaching at EPU and identifies industry-specific challenges. From there, the study proposes four synchronized solution groups: innovating visual teaching methods, integrating energy security thinking, promoting the self-governed military model, and improving the assessment system. This serves as a scientific basis to help the university enhance the training quality of comprehensive, highly skilled technical human resources in the new context.

Keywords: Electric Power University, energy security, National Defense and Security Education, students, teaching innovation.

1. Đặt vấn đề

Hội nhập quốc tế và cuộc Cách mạng công nghiệp 4.0 đã mở rộng chủ quyền quốc gia sang không gian mạng cùng các lĩnh vực an ninh phi truyền thống như an ninh năng lượng, thông tin và kinh tế. Sự phụ thuộc vào số hóa khiến hệ thống hạ tầng kỹ thuật quốc gia dễ bị tổn thương trước các cuộc tấn công mạng, đòi hỏi sự tham gia bảo vệ của nguồn nhân lực chất lượng cao (Trần Công Trường, 2021). Trong bối cảnh đó, sinh viên (SV) Trường Đại học Điện lực (EPU) là lực lượng kỹ thuật cao trực tiếp vận hành hệ thống hạ tầng năng lượng huyết mạch của đất nước (Trường Đại học Điện lực, 2022). Bất kỳ sự cố vận hành hay hành vi phá hoại an ninh thông tin nào tại đây cũng có thể gây sụp đổ hệ thống trên diện rộng, đe dọa trực tiếp đến an ninh quốc gia. Do đó, EPU cần xây dựng chuẩn đầu ra tích hợp: bên cạnh chuyên môn kỹ thuật, phải chuyển hóa tri thức giáo dục quốc phòng và an ninh (GDQP&AN) thành bản lĩnh chính trị và tư duy an ninh ứng dụng cho SV. Việc dạy và học GDQP&AN tại EPU không thể tách rời bối cảnh bảo vệ an toàn năng lượng quốc gia. Đây là giải pháp chiến lược nhằm xây dựng nguồn nhân lực “vừa hồng vừa chuyên”, bảo vệ an toàn tuyệt đối hệ thống năng lượng quốc gia trong tình hình mới (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2021). Để đảm bảo tính khách quan, toàn diện và độ tin cậy khoa học cao cho các nhận định và giải pháp đề xuất, nghiên cứu này đã thiết kế hệ thống và sử dụng phối hợp tổ hợp các phương pháp nghiên cứu chuyên ngành sau: Phương pháp phân tích và tổng hợp tài liệu; phương pháp phỏng vấn bằng phiếu hỏi (Điều tra xã hội học), phương pháp toán học thống kê.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Về công tác giáo dục quốc phòng và an ninh tại Trường Đại học Điện lực

Trong những năm qua, dưới sự chỉ đạo sát sao của Đảng ủy và Ban Giám hiệu, Trường Đại học Điện lực luôn quán triệt nghiêm túc và triển khai toàn diện Luật Giáo dục quốc phòng và an ninh. Nhà trường đã phối hợp chặt chẽ, đồng bộ với các trung tâm GDQP&AN liên kết có uy tín để tổ chức giảng dạy, quản lý SV theo đúng chương trình khung 4 học phần do Bộ Giáo dục và Đào tạo ban hành. Công tác tổ chức nhìn chung diễn ra bài bản, đảm bảo đầy đủ về mặt thời gian, quân số và các điều kiện cơ sở vật chất cơ bản phục

Email: tuyenminh1993@gmail.com

vụ môn học. Tuy nhiên, để có cái nhìn sâu sắc, khách quan và khoa học về thực trạng nhận thức cũng như mức độ hấp dẫn của môn học đối với SV Trường Đại học Điện lực trước khi tiến hành các bước đổi mới đột phá, bộ môn đã thực hiện cuộc khảo sát thực nghiệm trên quy mô mẫu 500 SV. Kết quả định lượng thu được về đánh giá của SV đối với từng nội dung/học phần cụ thể được tổng hợp chi tiết tại bảng 1.

Bảng 1: Đánh giá của SV về mức độ tiếp thu và tính hấp dẫn của các nội dung môn học (n=500)

STT	Nội dung/Học phần	Rất bổ ích, hấp dẫn (%)	Trung bình (%)	Còn nặng lý thuyết, ít hứng thú (%)
1	<i>Học phần I:</i> Đường lối quốc phòng và an ninh của Đảng Cộng sản Việt Nam	42.0	45.5	12.5
2	<i>Học phần II:</i> Công tác quốc phòng và an ninh	48.5	40.0	11.5
3	<i>Học phần III:</i> Quân sự chung	65.0	28.0	7.0
4	<i>Học phần IV:</i> Kỹ thuật chiến đấu bộ binh và chiến thuật	72.5	22.0	5.5

Qua phân tích số liệu thống kê tại bảng 1 chúng ta nhận thấy có sự phân hóa rất rõ rệt về mức độ hứng thú của người học giữa các học phần mang tính lý thuyết và các học phần mang tính thực hành chuyên môn. Cụ thể, đối với các học phần thiên về thực hành như Học phần III (Quân sự chung) và Học phần IV (Kỹ thuật chiến đấu bộ binh và chiến thuật), tỷ lệ SV đánh giá “rất bổ ích, hấp dẫn” đạt mức rất cao, lần lượt là 65.0% và 72.5%. Nguyên nhân của thực trạng này xuất phát từ tính chất trực quan sinh động, tính vận động cao của các nội dung như đội ngũ đội hình, thao lược, chiến thuật di chuyển trên chiến trường. Những nội dung này đánh trúng vào tâm lý năng động, thích trải nghiệm thực tế và khám phá môi trường quân ngũ của thế hệ trẻ. Tỷ lệ SV cảm thấy “ít hứng thú” ở các nội dung này duy trì ở mức rất thấp (chỉ từ 5.5% đến 7.0%). Ngược lại, ở các học phần lý thuyết chính trị quân sự cốt lõi như Học phần I (Đường lối quốc phòng và an ninh của Đảng) và Học phần II (Công tác quốc phòng và an ninh), mặc dù đây là những nội dung mang tính định hướng tư tưởng, xây dựng thế giới quan và nền tảng nhận thức chính trị quan trọng nhất cho SV nhưng hiệu ứng tiếp nhận lại chưa đạt được như kỳ vọng. Tỷ lệ SV đánh giá rất hấp dẫn chỉ dừng lại ở mức 42.0% và 48.5%. Đáng chú ý, tỷ lệ SV thẳng thắn nhận định nội dung “còn nặng lý thuyết, ít hứng thú” vẫn còn chiếm một tỷ trọng đáng kể, dao động từ 11.5% đến 12.5%.

Qua phỏng vấn sâu một số nhóm SV cho thấy, nguyên nhân cốt lõi của tình trạng thiếu hứng thú này không nằm ở bản chất của tri thức quốc phòng mà chủ yếu do phương pháp truyền đạt của một bộ phận giảng viên (GV) còn mang tính lối mòn, độc thoại một chiều, nặng về thuyết giảng lý thuyết suông và đọc chép thông báo tư liệu. SV chưa nhìn thấy được mối liên hệ hữu cơ, sống còn giữa các nguyên lý đường lối quốc phòng với công việc kỹ thuật điện, công nghệ thông tin mà họ đang theo học hàng ngày trên ghế nhà trường. Điều này đặt ra một yêu cầu cấp thiết mang tính sống còn đối với bộ môn là phải tiến hành cải tiến, đổi mới toàn diện phương pháp giảng dạy lý thuyết chính trị quân sự tại nhà trường, dịch chuyển từ mô hình “dạy cái GV có” sang “dạy cái SV cần” gắn liền với đặc thù ngành nghề.

2.2. Hệ thống các giải pháp đồng bộ nâng cao chất lượng giáo dục quốc phòng và an ninh tại Trường Đại học Điện lực

Để công tác GDQP&AN tại Trường Đại học Điện lực thực sự đi vào chiều sâu, đạt hiệu quả bền vững, chuyển hóa mạnh mẽ từ giáo dục nhận thức thuần túy sang chuyển biến hành động thực tiễn, sau khi tiến hành nghiên cứu, đối chiếu lý luận và tổng hợp tài liệu chuyên khảo, chúng tôi đề xuất hệ thống 4 nhóm giải pháp mang tính đột phá và đồng bộ sau:

2.2.1. Đổi mới nội dung, phương pháp giảng dạy theo hướng hiện đại, trực quan, lấy người học làm trung tâm

Giảng viên cần chủ động thực hiện cuộc cách mạng về phương pháp lên lớp, kiên quyết cắt giảm tối đa các nội dung lý thuyết thuần túy mang tính thông báo tư liệu hoặc những số liệu cũ để tra cứu. Thay vào đó, cấu trúc lại bài giảng thành các chuyên đề mang tính mở, tăng cường thời lượng cho hoạt động thảo luận nhóm, tranh biện và phân tích các case-study (tình huống thực tế) liên quan đến diễn

biến an ninh, tranh chấp chủ quyền khu vực và thế giới trong dòng chảy thời sự đương đại. Song song với đó, nhà trường cần đầu tư và khuyến khích GV ứng dụng mạnh mẽ các thành tựu của công nghệ thông tin vào bài giảng. Cụ thể, số hóa bài giảng bằng các video tư liệu độ phân giải cao; xây dựng và ứng dụng các phần mềm mô phỏng 3D, công nghệ thực tế ảo tăng cường (AR/VR) trong giảng dạy nội dung phức tạp như cấu tạo, tính năng kỹ chiến thuật của các loại vũ khí công nghệ cao hoặc mô phỏng trực quan các mô hình chiến thuật bộ binh. Sự hỗ trợ của công nghệ trực quan sẽ xóa bỏ sự khô khan của giảng đường lý thuyết, kích thích tư duy khám phá độc lập của SV.

2.2.2. Lồng ghép đặc thù ngành nghề Điện lực vào nội dung bài giảng

Đây được xác định là giải pháp mang tính đột phá lõi, tạo nên “bản sắc” và giá trị cốt lõi riêng biệt cho SV Trường Đại học Điện lực. GV không thể giảng dạy một cách chung chung như các trường khối khoa học xã hội hay nhân văn mà phải luôn tìm điểm giao thoa giữa tri thức quốc phòng với tri thức ngành Điện. Trong các bài giảng thuộc Học phần I và II, đặc biệt là các nội dung về “An ninh phi truyền thống”, “Bảo vệ chủ quyền biên giới, hải đảo” hay “Phòng chống chiến lược Diễn biến hòa bình, bạo loạn lật đổ”, GV cần tích cực xây dựng và lồng ghép các module kiến thức chuyên sâu gắn liền chặt chẽ với trách nhiệm ngành nghề tương lai của từng nhóm ngành cụ thể. Định hướng nội dung lồng ghép cụ thể được chúng tôi thiết kế hệ thống tại bảng 2.

Bảng 2: Định hướng nội dung lồng ghép GDQP&AN gắn với đặc thù khối ngành tại Trường Đại học Điện lực

Nhóm ngành đào tạo	Nội dung chuyên môn cốt lõi	Nội dung lồng ghép GDQP&AN trọng tâm
Khối ngành Điện, Năng lượng, Tự động hóa	Quản lý hệ thống điện, nhà máy phát điện, lưới điện truyền tải, trạm biến áp siêu cao áp.	- Trách nhiệm pháp lý và kỹ thuật trong bảo vệ an ninh, an toàn các công trình trọng điểm quốc gia. - Công tác phòng chống khủng bố, phá hoại, bạo động tại hạ tầng năng lượng huyết mạch. - Xây dựng, huấn luyện lực lượng tự vệ chuyên trách tại các nhà máy, tổng công ty điện lực.
Khối ngành Công nghệ thông tin, Điện tử viễn thông	An ninh mạng, phần mềm điều khiển tự động, quản trị hệ thống dữ liệu SCADA.	- Phòng chống chiến tranh không gian mạng, nhận diện phương thức tấn công phá hoại số. - Bảo mật thông tin dữ liệu điều độ và vận hành hệ thống điện quốc gia. - Ngăn chặn gián điệp mạng, mã độc quốc tế xâm nhập phá hoại hệ thống an ninh quốc phòng.
Khối ngành Kinh tế, Quản lý công nghiệp	Quản trị kinh doanh, tài chính doanh nghiệp, quản lý năng lượng và chuỗi cung ứng.	- Đảm bảo an ninh kinh tế, an ninh tài chính quốc gia trong xu thế hội nhập toàn cầu. - Hoạch định, quản lý dự án năng lượng gắn liền với thể trận quốc phòng toàn dân tại các địa bàn chiến lược (biên giới, hải đảo).

Sự lồng ghép khoa học như trên giúp SV ngay từ khi còn ngồi trên ghế nhà trường đã ý thức được rằng: một dòng code họ viết sai, một quy trình vận hành trạm biến áp bị lơ là hoặc một dự án năng lượng thiếu tính toán yếu tố quốc phòng đều có thể trở thành tội ác gián tiếp gây tổn hại đến an ninh quốc gia. Từ đó, nâng cao tầm vóc tư duy và đạo đức nghề nghiệp của kỹ sư EPU.

2.2.3. Phát huy tối đa vai trò “tự quản”, rèn luyện tính kỷ luật thông qua mô hình quản lý quân đội

Môi trường học tập tập trung chính là một “xã hội thu nhỏ” và là môi trường lý tưởng nhất để SV EPU tiến hành rèn luyện “Thép” về mặt nhân cách. Nhà trường cần phát huy mạnh mẽ cơ chế “SV tự quản”. Thành lập hệ thống ban tự quản đại đội, trung đội do chính các cán bộ lớp, cán bộ Đoàn đảm nhiệm dưới sự giám sát sát sao của GV Giáo dục quốc phòng.

Cần duy trì nghiêm túc, không thỏa hiệp các chế độ trong ngày, trong tuần theo đúng điều lệnh nền nếp của Quân đội nhân dân Việt Nam, từ việc báo thức, tập thể dục buổi sáng, nội vụ vệ sinh đến chế độ đọc báo, hành quân. Qua môi trường rèn luyện nghiêm khắc này, SV không chỉ được nâng cao sức khỏe thể chất mà quan trọng hơn là hình thành thói quen kỷ luật tự giác, tác phong công nghiệp khẩn trương, chính xác, tinh thần thần đồng đội hiệp đồng tác chiến cao - những phẩm chất vô cùng quý báu giúp họ thích ứng nhanh chóng với áp lực công việc cao tại các tập đoàn năng lượng lớn sau khi tốt nghiệp (Trường Đại học Điện lực, 2022).

2.2.4. Đổi mới toàn diện công tác kiểm tra, đánh giá kết quả học tập theo định hướng phát triển năng lực

Phương pháp đánh giá quyết định phương pháp học tập. Nếu tiếp tục duy trì các bài thi viết lý thuyết truyền thống theo kiểu tự luận thuộc lòng, nhà trường sẽ vô tình khuyến khích tình trạng học vẹt, đối phó, thi xong là quên hết kiến thức. Do đó, chúng tôi đề xuất một cuộc cải cách triệt để về barem và hình thức đánh giá, dịch chuyển trọng tâm từ kiểm tra ghi nhớ sang kiểm tra năng lực vận dụng và tư duy phản biện ứng dụng. Mô hình đổi mới cụ thể được xây dựng chi tiết tại bảng 3.

Bảng 3: Đề xuất mô hình đổi mới kiểm tra, đánh giá kết quả môn học GDQP&AN tại EPU

Thành phần điểm	Hình thức đánh giá cũ	Mô hình đổi mới đề xuất	Mục đích hướng tới
Điểm chuyên cần & Thái độ (Tỷ trọng: 20%)	Điểm danh thuần túy theo buổi học trên lớp.	Đánh giá tổng hợp: Ý thức tổ chức kỷ luật, tác phong nội vụ, mức độ hoàn thành 11 chế độ trong ngày của quân đội.	Rèn luyện nền nếp sống chính quy, tác phong công nghiệp và kỷ luật tự giác.
Điểm kiểm tra định kỳ (Tỷ trọng: 30%)	Kiểm tra tự luận hoặc trắc nghiệm đóng trên giấy.	- <i>Lý thuyết</i> : Tổ chức thảo luận nhóm, thuyết trình xử lý các tình huống giả định về an ninh phi truyền thống, an ninh năng lượng. - <i>Thực hành</i> : Thao tác vũ khí, băng bó cứu thương, vận động chiến thuật theo thời gian định mức.	Phát huy tính sáng tạo cá nhân, tư duy làm việc đồng đội và kỹ năng quân sự thực chiến.
Điểm thi kết thúc học phần (Tỷ trọng: 50%)	Thi viết tự luận truyền thống cuối kỳ.	- <i>Học phần I, II</i> : Viết tiểu luận chuyên sâu hoặc Hiện kể các giải pháp an toàn thông tin, bảo vệ an ninh năng lượng gắn với ngành học. - <i>Học phần III, IV</i> : Tổ chức thực binh tổng hợp theo mô hình tiểu đội quân y, chiến thuật bắn súng mô phỏng bắt buộc.	Đánh giá thực chất khả năng vận dụng tổng hợp tri thức quốc phòng vào thực tế cuộc sống và ngành nghề chuyên môn.

Việc áp dụng mô hình đánh giá năng lực tích hợp như bảng 3 sẽ phân loại chính xác, công bằng trình độ học tập của SV, triệt tiêu hoàn toàn nạn tiêu cực, học vẹt, đồng thời tạo ra một luồng sinh khí mới thúc đẩy tinh thần tự học, tự nghiên cứu trong toàn thể SV nhà trường.

3. Kết luận

Từ những phân tích lý luận, thực trạng định lượng và hệ thống giải pháp toàn diện đã triển khai ở các phần trên, nghiên cứu rút ra các kết luận khoa học mang tính cốt lõi sau: Giáo dục Quốc phòng và An ninh cho SV Trường Đại học Điện lực không đơn thuần là một môn học điều kiện bắt buộc để lấy chứng chỉ tốt nghiệp ra trường mà đó là một tiến trình khoa học, nhân văn nhằm rèn đức nhân cách, bản lĩnh chính trị, ý thức công dân của những người chủ tương lai nắm giữ vận mệnh năng lượng của đất nước. Việc đưa vào hệ thống các số liệu khảo sát thực nghiệm cụ thể (bảng 1) đã giúp nhận diện rõ rệt những “điểm nghẽn” trong nhận thức của SV đối với các học phần lý thuyết. Đây là cơ sở thực tiễn quan trọng chứng minh việc đổi mới phương pháp giảng dạy và kiểm tra, đánh giá là một đòi hỏi khách quan, mang tính cấp bách (Nguyễn Văn Bạo, 2019). Hệ thống các giải pháp mang tính chiến lược như định hướng lồng ghép đặc thù ngành nghề (bảng 2) và thay đổi toàn diện barem, cấu trúc đánh giá kết quả học tập (bảng 3) chính là những luận cứ khoa học thực tiễn giúp nhà trường chuẩn hóa, hiện đại hóa và nâng cao vượt bậc chất lượng đào tạo môn học này trong kỷ nguyên số. Nếu áp dụng các giải pháp này chắc chắn sẽ giúp nâng cao chất lượng công tác GDQP&AN cho SV Trường Đại học Điện lực đúng tinh thần chỉ đạo của Đảng, Nhà nước và Bộ Giáo dục trong tình hình mới (Bộ Giáo dục và Đào tạo, 2020; Đảng Cộng sản Việt Nam, 2021).

Tài liệu tham khảo

- Bộ Giáo dục và Đào tạo (2020). *Thông tư số 05/2020/TT-BGDĐT, ngày 18/3/2020 ban hành chương trình giáo dục quốc phòng và an ninh trong trường trung cấp sư phạm, cao đẳng sư phạm và cơ sở giáo dục đại học.*
- Đảng Cộng sản Việt Nam (2021). *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII (tập 1 và 2).* NXB Chính trị Quốc gia Sự thật.
- Nguyễn Văn Bạo (2019). *Giáo dục quốc phòng và an ninh cho sinh viên các trường đại học, cao đẳng trong tình hình mới. Tạp chí Quốc phòng toàn dân, số 5, tr. 24-26.*
- Quốc hội (2013). *Luật Giáo dục quốc phòng và an ninh.* Luật số 30/2013/QH13, ngày 19/6/2013.
- Trường Đại học Điện lực (2022). *Chiến lược phát triển Trường Đại học Điện lực giai đoạn 2022-2030 và tầm nhìn đến năm 2045.* Tài liệu lưu hành nội bộ, Hà Nội.
- Trần Công Trường (2021). *An ninh phi truyền thống và những thách thức đối với hạ tầng kỹ thuật quốc gia.* NXB Quân đội nhân dân.